

АНОТАЦІЯ

Тищенко Д. С. Фінансове забезпечення цифрової трансформації економіки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування (07 Управління та адміністрування). – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2026.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретико-методичних засад і розробці практичних рекомендацій щодо фінансового забезпечення цифрової трансформації економіки.

Цифрову трансформацію у роботі означено провідним драйвером формування траєкторій розвитку та масштабних зрушень у національних господарських системах, державному управлінні й суспільних інститутах. Це явище запропоновано розглядати через призму багаторівневих (макро-, мезо-, мікро-) та взаємопов'язаних процесів структурної модернізації, у межах яких трансформуються механізми створення вартості, конфігурація бізнес-взаємодій, інституційні параметри розвитку та засади формування конкурентних переваг економічних агентів.

Враховуючи трансформаційний вплив цифрових технологій на соціально-економічні відносини, обґрунтовано потребу у формуванні єдиного цифрового простору, що базується на інтероперабельності інформаційних систем, стандартизації даних і використанні сучасних цифрових технологій, та через посилену взаємодію між науковими установами, бізнес-середовищем та державними органами сприяє прискоренню інновацій та забезпечує узгодженість, ефективність та стійкий розвиток економічних систем. Представлена авторська концепція цифрової трансформації економіки, що поєднує інтеграцію цифрових технологій, інноваційних екосистем і принципів сталого розвитку в єдину стратегію, та презентує новий підхід до цифрових змін, який дозволяє вирішувати технологічні, соціальні та екологічні задачі розвитку економіки. На підставі розробленої концепції сформовано парадигму інноваційно-цифрової інтеграції як розширеної та структурованої системи знань, що визначає стратегічні засади та вплив

цифрової трансформації на соціально-економічні процеси та забезпечує довготривалий сталий розвиток економіки.

Фінансове забезпечення визначено системоутворюючим чинником цифрової трансформації економіки та запропоновано розглядати як складну багаторівневу систему акумуляції, розподілу та використання фінансових ресурсів, що спрямована на інтеграцію цифрових технологій у всі сфери економічної діяльності, яка функціонує на засадах цифрового лідерства і культури.

Спираючись на дослідження фінансових механізмів, що визначають траєкторію цифрових змін, розроблено референтну модель фінансового забезпечення збалансованого розвитку економічних систем в умовах цифровізації, яка ґрунтується на системному підході до мобілізації, розподілу та ефективного використання фінансових ресурсів із урахуванням специфіки взаємодії макроекономічного, інституційного та мікроекономічного рівнів, що уможливорює формування відповідної екосистеми для стимулювання цифрового підприємництва та розвитку високотехнологічного бізнесу шляхом синергії стратегічного інвестування, державно-приватного партнерства та механізмів фінансової підтримки цифрових інновацій.

Обґрунтовано організаційно-методичний підхід та розроблено імперативну архітектоніку фінансового забезпечення цифрової трансформації економіки, яка структуризує взаємозв'язки між стратегічними імперативами цифрового розвитку, інституційними механізмами формування фінансових ресурсів та інструментами їх мобілізації. В межах запропонованого підходу задля вибору сценаріїв фінансування підприємств із урахуванням їхньої цифрової зрілості та ризикового профілю: розроблено класифікацію інструментів фінансового забезпечення цифрової трансформації економіки, що ґрунтується на багатовимірній системі критеріїв систематизації, зокрема за суб'єктом емісії та характером монетарного контролю, архітектурою управління фінансовими потоками, правовою природою цифрових активів, інвестиційною спрямованістю капіталу та інфраструктурно-операційними функціями фінансових платформ, та дозволяє комплексно ідентифікувати сучасний спектр цифрових фінансових інструментів у контексті трансформації фінансових ринків та формування нової архітектури цифрової фінансової

екосистеми; запропоновано матричний підхід до систематизації функціональних характеристик інструментів фінансового забезпечення цифрової трансформації економіки, що інтегрує ключові параметри функціонування цифрових фінансових інструментів (рівень регулятивної керованості, швидкість мобілізації фінансових ресурсів та програмованість фінансових відносин), та дозволяє ідентифікувати функціональні переваги та обмеження різних груп фінансових інструментів у контексті забезпечення ефективності фінансових потоків цифрової економіки; сформовано систему стратегічних доміант і методичний підхід до вибору цільової моделі фінансування (ієрархічної, платформної або мережевої) процесу цифрових трансформації; запропоновано збалансовану систему показників оцінювання ефективності фінансового забезпечення цифрової трансформації, що поєднує фінансові, ринково-клієнтські, операційні та технологічні аспекти, забезпечуючи оптимізацію ресурсів, розвиток платформних екосистем і підвищення конкурентоспроможності підприємств у цифровій економіці.

На основі сформованої аналітичної бази та удосконаленого методичного інструментарію, що інтегрує показники цифрової інфраструктури, цифрової спроможності та фінансових доміант, здійснено комплексну оцінку фінансового забезпечення цифрової трансформації. Запропонований підхід доповнено авторськими коефіцієнтами кризової стійкості, посткризового відновлення, монетизації цифрового каналу продажів та інтегральним індексом цифрової спроможності підприємств. Обґрунтовано, що залучення зазначених індикаторів розширює можливості моніторингу динаміки технологічних змін і дозволяє порівняти темпи розгортання цифровізації з реальним фінансово-економічним ефектом від її впровадження.

Здійснено аналіз тенденцій цифрової трансформації, які інтегрують розмірне й секторальне групування ринку електронної комерції, та виявлено посилення базових технічних передумов у підприємницькому секторі, що супроводжується чітко вираженою асиметрією фінансової віддачі та засвідчується регресійною динамікою коефіцієнта монетизації каналів дистрибуції, обґрунтовуючи об'єктивну потребу в підвищенні комерційної результативності малого та середнього бізнесу. Встановлено, що порівняно з малими та середніми підприємствами великий бізнес має значно вищий

рівень інтеграції у платформне середовище, що зумовлено обсягом їхнього фінансового потенціалу та доступністю інвестиційного капіталу. За результатами розрахунку інтегрального індексу цифрової спроможності типізовано галузеві профілі: лідируючі позиції зафіксовано у секторах інформації та телекомунікацій, оптової й роздрібної торгівлі, а також професійної і науково-технічної діяльності, тоді як обмежений рівень спроможності виявлено у транспортній, складській та поштово-кур'єрській сферах.

Виявлено структурні дисбаланси фінансового забезпечення цифрових змін, сильні та слабкі сторони наявної моделі фінансування, а також загрози і можливості подальшого поглиблення цифровізації. Емпірично підтверджено визначальну роль інвестиційних, кредитних, інфраструктурних та капіталізаційних чинників у формуванні результативності цифрової трансформації.

На основі ідентифікації ключових домінант здійснено кореляційно-регресійний аналіз впливу фінансового забезпечення на рівень цифровізації економіки, результати якого дозволили обґрунтувати перехід до диференційованої багатоканальної моделі підтримки процесів цифровізації та визначити стратегічні орієнтири для оптимізації структури фінансових джерел суб'єктів господарювання.

Вперше обґрунтовано концептуальну стратегію фінансового забезпечення цифрової трансформації економіки, яка інтегрує авторську матрицю стратегічних можливостей, профілі пріоритетів, ресурсні центри підтримки та організаційно-фінансові механізми реалізації, що на основі розробленої архітектури дозволяє сформувати цілісний управлінський цикл, орієнтований на мінімізацію ризиків, підтримання ліквідності та підвищення результативності інвестицій у цифрові проєкти. Обґрунтовано альтернативні джерела та механізми фінансової підтримки цифровізації, а також підходи до адаптивного управління капітальною структурою в умовах цифрової трансформації.

На основі сценарного моделювання удосконалено методичні підходи до оптимізації фінансового забезпечення цифрових змін із застосуванням збалансованої системи показників (ЗСП) та портфельного підходу.

Модифікована модель ЗСП забезпечує наскрізний моніторинг етапів цифрових змін за допомогою вимірюваних критеріїв: від обсягів цифрових продажів та інвестицій в IT-інфраструктуру до прибутковості нових продуктів і загальної окупності вкладень. Розроблена на цій основі портфельна модель відбору цифрових проєктів базується на розрахунку очікуваної чистої приведеної вартості за варіативними сценаріями, та дозволяє здійснювати ранжування та селекцію інноваційних ініціатив з урахуванням кадрових, технологічних і бюджетних обмежень, мінімізуючи сукупні фінансові ризики за рахунок урахування взаємозалежностей та синергетичних ефектів між проєктами.

Запропоновано референтну модель оптимізації джерел фінансового забезпечення цифрової трансформації на підприємстві, в основу якої закладено модифікацію фінансової архітектури суб'єктів господарювання через цифровізацію процесів, інвестиції у цифрові технології, використання IT-рішень та розвиток цифрових екосистем. Розвинуто методичний інструментарій оптимізації структури капіталу підприємства, що ґрунтується на методі лінійного програмування, критеріях максимізації чистого прибутку та мінімізації середньозваженої вартості капіталу, системі обмежень щодо ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості й допустимого боргового навантаження, та забезпечує формування оптимальної фінансової політики, підвищення обґрунтованості управлінських рішень та зниження ризиків цифрових трансформацій на підприємстві. Його апробація дозволила обґрунтувати раціональні пропорції фінансової структури для референтного підприємства на рівні 70% власного капіталу та 30% запозичених коштів, що гарантує його помірний ризиковий профіль.

Ключові слова: фінансове забезпечення, фінансова архітектоніка, багатоканальне фінансування, фінансова стратегія, фінансова стійкість, фінансові технології, цифрова трансформація, цифрова економіка, єдиний цифровий простір, цифрові екосистеми, цифрова спроможність, управління, оптимізаційне моделювання, збалансована система показників, інновації.